

verschenen als voorpagina-artikel in Job in de Regio edities 21 juni (Rijn-, Gouwe- en Veenstreek) en 28 juni (Haaglanden, Haarlem en omgeving)

Het PRB: verfrissing of verfraaiing?

Intreden in een nieuwe werkomgeving

door: Gabor Mooij

Vanaf 1 maart kunnen werknemers, die niet meer terug kunnen naar hun oude werk, een beroep doen op het Persoonlijk Reïntegratiebudget (PRB). Met dit PRB kunnen mensen op de voor hun meest geschikte wijze proberen terug te keren op de arbeidsmarkt. Een individuele en vraaggerichte aanpak die een vernieuwing betekent in de benadering van reïntegratie. Geheel uit het niets komt deze aanpak niet, omdat er sinds 1998 in drie regio's mee wordt geëxperimenteerd. Dit experiment gericht op arbeidsgehandicapte werkzoekers wordt aan het einde van 2002 definitief beoordeeld. Mogelijk wordt het dan ook omgezet in een landelijke regeling.

Het Persoonsgebonden Reïntegratiebudget

Een persoonsgebonden reïntegratiebudget (PRB) is een geldbedrag waarmee mensen zelf hun terugkeer naar de arbeidsmarkt (reïntegratie) kunnen organiseren en financieren. Het is een nieuwe benadering, waarbij de gebruiker centraal staat. Bij de reïntegratie oude stijl zitten de deelnemers aan één bedrijf en traject vast, dat de uitkeringsinstantie voor hen heeft uitgekozen.

Er zijn momenteel twee soorten PRB's. Ten eerste is vanaf dit jaar sprake van een landelijk PRB dat geldt voor arbeidsgehandicapte werknemers. Op de tweede plaats bestaat sinds vier jaar een PRB voor arbeidsgehandicapte werkzoekenden in drie proefregio's. Een arbeidsgehandicapte is iemand die door ziekte of gebreken langdurig hinder ondervindt bij het verrichten en vinden van werk. Werknemers hebben nog wel een relatie met een werkgever, werkzoekenden niet meer. Hoofdzakelijk zijn de laatstgenoemden mensen die een WAO-uitkering ontvangen van het Uitvoeringsorgaan Werknemersverzekeringen (UWV). Daarnaast kan het ook om mensen gaan die een bijstandsuitkering krijgen van de gemeente.

Het PRB voor arbeidsgehandicapte werknemers

In 2002 is voor de arbeidsgehandicapte werknemers het persoonsgebonden reïntegratiebudget landelijk ingevoerd. Vanaf 1 maart kunnen mensen een beroep doen op dit budget. De keuze ervoor komt in beeld als de werkgever en de werknemer er niet in zijn geslaagd om bij de werkgever of elders een geschikte arbeidsplaats te vinden. Arbeidsgehandicapte werknemers moeten het persoonsgebonden reïntegratiebudget dan aanvragen binnen zes weken. De werknemer mag daarnaast niet al op een andere manier bezig zijn met reïntegratie. Het UWV moet verder hebben vastgesteld dat reïntegratie nodig is.

Frans van der Pas is beleidsmedewerker bij Per Saldo, een vereniging van budgethouders. Hij vindt het jammer dat het persoonlijk budget pas na de gezamenlijke pogingen van werkgever en werknemer in beeld komt. "Het PRB wordt een soort laatste keuze. Eerst moet de werkgever falen, voordat de werknemer kan kiezen voor het veel kansen biedende PRB."

De aanvraag voor het PRB gebeurt via een plan, dat de werknemer opstelt en indient bij het UWV. Dit beoordeelt het plan en besluit of de werknemer een eigen budget krijgt. Centraal staat bij de beoordeling dat door de gebruik van het PRB de kansen op werk van de werknemer toenemen. Het PRB mag volgens het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) alleen worden uitgegeven aan: loopbaantesten, begeleiding, advies en bemiddeling. Het mag absoluut niet worden uitgegeven aan medische zorg. Ook mag het niet worden besteed aan een opleiding. Verder is het niet toegestaan het budget te gebruiken als startkapitaal voor een eigen bedrijf. Een startkapitaal of opleiding kan worden aangevraagd via de Wet Reïntegratie Arbeidsgehandicapten (REA).

Toegestaan met het PRB voor arbeidsgehandicapte werknemers	Niet toegestaan met het PRB voor arbeidsgehandicapte werknemers
<ul style="list-style-type: none"> • loopbaantest • begeleiding • advies • bemiddeling 	<ul style="list-style-type: none"> • medische zorg • opleiding • investeren in eigen bedrijf

Frans van der Pas vindt de regeling voor werknemers aan de magere kant: “Het komt neer op het kiezen van een reïntegratiebedrijf en –traject en het geld om dat te bekostigen. Ik vrees dat deze beperkingen ook in de regeling voor arbeidsgehandicapte werkzoekenden gaat terugkomen, als die landelijk wordt ingevoerd. Juist de keuzevrijheid en het persoonlijk maatwerk via het PRB zijn hele positieve elementen.”

Deelnemers krijgen een bedrag van 3630 Euro voor de duur van een jaar toegewezen. Als ze meer geld of tijd nodig hebben, dan kunnen ze die krijgen als het UWV dit goedkeurt. Het verhoogde bedrag wordt dan als een voorschot uitgekeerd. Voorlichter Merijn van der Pas van het Ministerie van SZW: “Bij verlenging van de periode of verhoging van het persoonlijk reïntegratiebudget vindt een beoordeling plaats met de criteria die ook worden gebruikt bij de beoordeling van de aanvraag”. Daarnaast moeten de werknemers kiezen voor een PRB in de vorm van een subsidie (financiële ondersteuning) of van een persoonsgebonden reïntegratieovereenkomst (PRO). In beide gevallen bepaalt de werknemer het reïntegratieplan. Het verschil is dat de werknemer bij een subsidie zelf de overeenkomst met het reïntegratiebedrijf regelt en sluit. Bij het PRO wordt dat gedaan door het UWV met een reïntegratiebedrijf dat gekozen wordt door de werknemer. Tijdens het gebruik van het reïntegratiebudget moeten de deelnemers om de drie maanden aan het UWV rapporteren hoe de reïntegratie verloopt. Bij een persoonsgebonden reïntegratieovereenkomst doet het reïntegratiebedrijf dat voor de deelnemer.

Het PRB voor arbeidsgehandicapte werkzoekenden

Het tweede soort persoonsgebonden reïntegratiebudget, voor arbeidsgehandicapte werkzoekenden, heeft tot het eind van het jaar nog de vorm van een experiment. Dit experiment loop al sinds juli 1998 en geldt binnen drie proefgebieden: Midden-Nederland (provincie Utrecht en 't Gooi), Maastricht en omgeving, en Haaglanden (Den Haag, Delft, Zoetermeer en omgeving). Het richt zich op mensen die geen relatie hebben met een werkgever en die in meer of mindere mate arbeidsongeschikt zijn. Ria van den Berg is coördinator van het PRB in de regio Midden-Nederland: “In 1998 besloot de politiek na advies van de Nationale Commissie Chronisch Zieken tot het experiment. De FNV en het Provinciaal Utrechts WAO Beraad mochten van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) in Midden-Nederland meedoen aan het experiment. In Midden-Nederland maakten we de keuze een centraal en onafhankelijk coördinatiepunt voor het PRB in te stellen. In vervolg op de deelname van Midden-Nederland, meldden zich nog twee regio's aan: Haaglanden en Maastricht. Daar werd besloten de organisatie van het PRB geheel via bestaande kanalen te laten verlopen”. Die bestaande kanalen waren in Haaglanden het GAK (nu UWV-GAK) en in Maastricht alle uitkeringsinstanties (UWV, Centrum voor Werk en Inkomen (CWI) en gemeenten). De aanpak is in elk van de regio's verschillend, maar de regels die gelden, zijn wel dezelfde.

Tot april 2001 was er per regio ruimte voor maximaal 150 deelnemers. Van de drie regio's haalde alleen Midden-Nederland dit toegestane aantal. Het werd zelfs overschreden. De andere twee regio's kwamen lang niet aan het aantal. Midden-Nederland kreeg in april 2001 ruimte voor 100 deelnemers extra. Ria van den Berg: “Er zijn momenteel 236 mensen in Midden-Nederland die meedoen aan het experiment. Er is een maximale ruimte voor 250 deelnemers.”

In Midden-Nederland kan Ria van den Berg direct worden benaderd door geïnteresseerden. Ook worden ze naar haar doorgestuurd door het UWV en de gemeenten. Van den Berg: “De arbeidsdeskundige bij het UWV moet de cliënt informatie geven over het persoonlijk reïntegratiebudget en verstrekt deze ook onze informatiefolder. Het werkt dus van twee kanten, of van het UWV naar het coördinatiepunt of andersom.”

Met enige trots zegt Van den Berg: "De onafhankelijke opstelling in Midden-Nederland heeft gezorgd voor een goede instroom. Uitkeringsgerechtigden willen graag de kat uit de boom kijken. Ze zijn bang dat als ze zich direct bij hun uitkeringsinstantie melden, ze in een herkeuring of herbeoordeling terechtkomen." Dat het een succesvolle aanpak is, blijkt, want de andere twee regio's zijn vanaf 1 januari ook bezig met een onafhankelijke coördinator.

Ondanks de drie jaar dat het experiment reeds liep, werd na een evaluatie in 2001 besloten het nog een jaar door te laten lopen. Ria van den Berg: "Er was nog weinig ervaring opgedaan door de gemeenten met reïntegratie via een PRB. Ook in de bijstand die de gemeente uitvoert, zitten namelijk arbeidsgehandicapten die aanspraak mogen maken op een PRB. Een andere reden is dat het UWV en de reïntegratiebedrijven tijd nodig hebben om om te schakelen."

De mensen, die bij Van den Berg langs komen, zijn vaak al langdurig arbeidsongeschikt of zijn aan het revalideren. "Ondanks hun handicaps of intensieve revalidaties zijn ze al met hun toekomst bezig zijn en druk informatie aan het inwinnen over bijvoorbeeld het PRB. Er zitten mensen tussen die voor 80 tot 100 procent zijn afgekeurd. Zij zoeken een voor hen geschikte manier om terug te komen op de arbeidsmarkt."

Een voorbeeld daarvan is Anja Ruiters. Zij heeft door een val van een trap een whiplash en daardoor chronisch last van pijn. Regulier werk houdt ze niet vol, omdat ze haar rust- en werktijd niet kan regelen. Met behulp van het PRB kan ze nu werk als viooldocente gaan doen waarbij ze haar eigen kan tijd indelen. Over het experiment zegt ze: "Ik kan dankzij het PRB in mezelf investeren. Dat geeft moed om je eigen keuzes te maken."

Degenen die slagen met een PRB zijn volgens Van den Berg: "mensen die zeer gemotiveerd zijn om weer terug op de arbeidsmarkt te komen en die hun eigen mogelijkheden reëel kunnen inschatten". Ze voegt hier aan toe dat de wil om om te schakelen naar andere soorten werk heel belangrijk is.

Henk Huizing is zo iemand die is omgeschakeld. Hij werkte als productmanager en raakte psychisch in de problemen door het verlies van een kind en andere spanningen die toen naar voren kwamen en meldde zich ziek. Huizing: "Ik had een hele goede arbeidsdeskundige. Hij heeft de werkgever dwingend geadviseerd tot een serieus outplacementtraject van negen maanden." Tijdens het outplacementtraject leerde Huizing opnieuw naar zichzelf te kijken. Hij zag in dat hij meer moest gaan doen met zijn creativiteit. "Zijn arbeidsdeskundige liet hem in die fase een artikel lezen over het PRB. "Ik ben gaan praten met de coördinator van het PRB-experiment. Het resultaat was dat ik een budget kreeg toegewezen. Tot de laatste cent gebruikte ik het geld om adviezen in te winnen." Huizing werkt nu als uitvinder.

De arbeidsgehandicapte werkzoekenden stellen bij de aanvraag voor een PRB net als de arbeidsgehandicapte werknemers zelf een plan op. Het UWV of de gemeente beoordeelt dit plan. Het standaardbudget voor de deelnemers 3630 Euro (8.000 gulden). Wat gelijk is aan dat voor de arbeidsgehandicapte werknemers. Tot 2002 bedroeg het nog 4538 Euro (10.000 gulden). De duur van het standaardbudget is één jaar. Een hoger budget of langere tijdsduur is na goedkeuring door de uitkeringsinstantie mogelijk.

Daarnaast is het in de proefregio's vanaf 1 april 2001 mogelijk een oriëntatiebudget aan te vragen. Hiermee kunnen arbeidsgehandicapte werkzoekenden bijvoorbeeld hulp bekostigen bij het maken van een plan om werk te krijgen. Of ze kunnen het gebruiken als ze eerst willen uitzoeken of een PRB-aanvraag zinvol is. Het oriëntatiebudget bedraagt 1135 Euro en mag maximaal drie maanden worden gebruikt.

Buiten de proefregio's kunnen arbeidsgehandicapte werkzoekenden nu alleen nog een beroep doen op de Wet REA. Daar kunnen voorzieningen worden geregeld, zoals begeleiding bij het weer gaan werken (jobcoaching) of financiële hulp bij het starten van een eigen bedrijf.

Beperking experiment

Tot 2002 mocht in de proefregio's het PRB worden gebruikt voor opleidingen en investeringen in een eigen bedrijf. Vanaf 2002 mogen deze voorzieningen niet meer met het PRB worden betaald, maar moet beroep worden gedaan op een andere regeling. Een groot nadeel vindt Ria van den Berg: "Er zijn nu twee beslissingen nodig, één voor het PRB en één voor de voorziening. Heel jammer, want er treedt vertraging in de reïntegratie op en het traject raakt verbrokkeld. Vroeger kon alles met het persoonlijke budget worden gefinancierd en was slechts één beslissing nodig."

Vanaf 2002 wordt van de deelnemers aan de experimenten een driemaandelijke voortgangsrapportage verwacht. Frans van der Pas: "De voortgangsrapportages zijn een overbodige

toevoeging. Het is een lastig klusje erbij. Liever zou ik een goed trajectplan zien, dat na een jaar wordt beoordeeld.”

Ria van den Berg is teleurgesteld door de beperkingen van de experimenten per 1 januari 2002. “Het is ontzettend jammer dat de ruimte die de regelgeving eerst bood, weg is. Door lagere budgetten, strengere voorwaarden en het niet meer kunnen aanvragen van voorzieningen via het PRB is er nu weinig onderscheid meer met de gangbare reïntegratietrajecten.”

Hoger opgeleiden

Uit een evaluatie van de experimenten in 2001 met het PRB bleek dat de groep PRB-ers vooral bestaat uit hoog opgeleiden. Dit in tegenstelling tot deelnemers aan reguliere reïntegratietrajecten, die vaak laag opgeleid zijn.

“De meeste deelnemers hebben inderdaad een opleidingsniveau vanaf MBO+ niveau. Lager opgeleiden kunnen een PRB ook aan, als ze de motivatie en de behoefte aan eigen regie maar hebben.”, zegt Van den Berg. Ze heeft wel ideeën hoe meer lager opgeleiden in het experiment te krijgen. “Met name de beeldvorming bij lager opgeleiden dat het PRB alleen te doen is voor hoger opgeleiden kan worden aangepakt. Maar ook wetten en regels moeten toegankelijker worden gemaakt via eenvoudiger taalgebruik en voorlichting”.

De reactie van Frans van der Pas is laconiek: “ook lager opgeleiden weten vaak heel goed wat ze willen. Ze moeten de ruimte krijgen om ook met het PRB aan de slag te kunnen. Ik vind de motivatie van mensen het belangrijkste.”

De toekomst

Aan het eind van 2002 wordt definitief besloten over het persoonsgebonden reïntegratiebudget in de regio's. Merijn van der Pas van het Ministerie van Sociale Zaken: “Op basis van een evaluatie wordt besloten of er één PRB voor arbeidsgehandicapte werknemers en werkzoekenden komt of dat er naast het PRB voor werknemers een apart PRB voor werkzoekenden komt.”

Er is geen twijfel te bespeuren bij Ria van den Berg als het over het al dan niet doorgaan van het PRB voor arbeidsgehandicapte werkzoekenden gaat. “Je mag er van uitgaan dat er een landelijke regeling komt, de voorwaarden en de manier waarop zijn nog niet te bepalen. Essentieel is bij landelijke invoering dat onafhankelijk infopunten mogelijk blijven. Mensen moeten zelf een keuze kunnen maken met voldoende informatie.”

Volgens Frans van der Pas is het belangrijk dat het PRB ook buiten de proefregio's onder de aandacht van het publiek wordt gebracht. “Het is essentieel dat de mensen bekend worden gemaakt met het PRB en weten wat de mogelijkheden zijn.”

Hans Van Iersel kon dankzij het persoonsgebonden reïntegratiebudget zijn oude werk voortzetten. Hij is zeer tevreden over het PRB “Ik ben zelf de beste persoon om vorm en inhoud te geven aan mijn reïntegratie. Ik vind het PRB een goed idee. Als je zelf goede ideeën hebt, waarmee je een goede start kunt maken, geeft het PRB je de gelegenheid om die ideeën te realiseren”.

Nuttige telefoonnummers:

Regio Midden-Nederland: 030-2326444 (Ria van den Berg)

Regio Haaglanden: 070-4456471 (Leo van Schoten)

Per Saldo, vereniging van budgethouders: 030-2304066

de namen van de in het artikel genoemde gebruikers van een PRB zijn uit privacy-overwegingen verzonnen